

MAGYAR VILÁG

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
II. KER., FŐ-UTCZA 4. SZ.
KÉZIRATOKAT NEM ADUNK VISSZA.

TÁRSADALMI ÉS SZÉPIRODALMI HETILAP.
MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI ÁR:
Egész évre 10 K. Negyedévre 2-50 K.
Félévre 5 K. Egyes szám ára 20 fill.

FŐSZERKESZTŐ:
DR. DEMJANOVICH EMIL
(telefon-száma: 57-70)

SZÉPIRODALMI FŐMUNKATÁRS:
LAMPÉRTH GÉZA

FELELŐS SZERKESZTŐ:
CSUDÁKY BERTALAN
(telefon-száma: 41-24)

TARTALOM: Rampolla és a görög katolikus magyarok: *Petronius*. — Szénpor: *Szamolányi Gyula*. — Haza szállók: *Miklósné M. Nagy Ida*. — A pogány Polnik: *Pakots József*. — Az orosz Riviera. IV.: *Csudáky Bertalan*. Komédiák. Angliamánia: *Laborc*. — Művészet: *Ór*. — Orosz nép-ének Makón: *Vinitius*. — A hétről. — A szerkesztőség üzenetei. — Egyről-másról. — Hirdetések.

Rampolla és a görög katolikus magyarok.

Írta: *Petronius*.

V. B. T. T. című elbeszélésem megjelenése után arra figyelmeztetett egy olvasó, mintha annak a módnak, amelyben püspökeink római szereplését leírtam, nemcsak a magyar kormány, hanem *Rampolla* biboros, volt államtitkár ellen is éle volna.

Nyomatásban figyelmesen átolvastam a cikket és magam is úgy találtam, hogy a szemrehányás jogosult. Leírásomnak *kizárólag csakis* az akkori kormány ellen akartam élt adni, kifejtéven, hogy ime, püspökeink még a hatalmas államtitkárral szemben is eredményt tudtak elérni, ami — ha kormányaink Rampollában csakugyan Magyarország és a monarchia ellenségét látták, a mint-hogy ezt a felfogásukat később a pápaválasztásnál igen eklatáns módon érvényesítették is — egymagában elegendő lett volna arra, hogy siessenek a püspökök kitüntetésével, még ha a magyar liturgiával egyáltalában nem is törődtek volna. Elismerem, hogy nem voltam szerencsés a tények színezésével, amely e szerint túlméltul czélzatomon s engem arra kötelez, hogy e tárgyra még egyszer visszatérjek.

Hát igen, Rampolla csakugyan nem volt meggyőződve ügyünk igazságáról, mert úgy volt informálva, hogy görög katolikus magyarság nem létezik, hanem azok, akik magokat, vagy akiket a kormány ilyenekül akar feltüntetni, egyszerűen Gácsországból bevándorolt rutének ivadécai. Hogy így volt informálva, ez nem feltevés, hanem valóság, mert neki a dolog természeténél fogva a Propaganda elnöke, az Istenben megboldogult *Ledochowsky* biboros volt a legilletékesebb informátora, ez pedig a helyzetnek ilyként megítélését, egy a Szt. Péter bazilikához beosztott magyar apostoli gyóntató jelenlétében maga mondta el a zarándoklat világi vezetőjének, mikor ez a zarándoklat befejeztével nála tisztelgett. Holott pedig köztudomású dolog, hogy még szláv ajkú népünk is nem Gácsországból vezet le leszármazását, annál kevésbé a magyar ajkúak; *Ledochowsky* pedig figyelmen kívül hagyta, hogy az olaszok közt is sok a longobárd, gót é. gepida vér, mégis senki sem nevezi őket elrománosodott germánoknak.

De különben köztudomású, hogy ügyünk ellenzői nem csak kéz alatt informálták Rómát ily értelemben, hanem czélzatos állításait a nagy nyilvánosság előtt is feszegették. Ha tehát Rampolla a pápa által leendő

fogadtatásunk megnevezésével kemény próbára tett bennünket és ha püspökeinknek egyenesen megtöltötte liturgikus ügyünk pártoló előterjesztését; ezt az előadott tényállással szemben minden józanul gondolkozó ember egészen természetesen és jogosan fogja elismerni. Ilyennek ismerték azt el a zarándokok is azáltal, hogy keresztényi alázatossággal viselték és megállották a kemény megpróbáltatást, sőt a zarándoklatról kiadott emlékkönyvükben egyenesen a hála érzete sugárik ki a hatalmas államtitkár személye iránt, hogy nekik alkalmat adott a próba tűzét kiállani.

Hogy Rampolla nem önhatalmulag, hanem a pápa beleegyezésével tette azt, amit tett, azt senki sem vonhatja kétségbe. Viszont püspökeinket egyházi szempontból is nem gáncs, hanem csak dicséret illeti azért, hogy a reájuk nézve is lelkizükséget jelentő ügyben magához a pápához appelláltak, ami sikerrel is járt, mert a pápa az utolsó percben tényleg másként döntött. Ezt a kedvező döntést, minden valószínűség szerint annak köszönhetjük, mert a nagy számú magyar zarándokok megjelenése, kikről a vatikáni sajtó is nem mint ruténekről, hanem mint gör. kath. magyarokról vett tudomást, megintatta a Propaganda információját.

De bárminek köszönhetjük is ezt az eredményt, *Revertera gróf*, akkori vatikáni nagykövet teljesen félreismerte a helyzetet, mikor úgy nyilatkozott a zarándoklat világi vezetője előtt, hogy püspökeink engedetlen-ségbe estek, aminek reájok nézve súlyos következménye lehet. Gróf *Revertera* aggodalmát a következő tények magyarázzák: Neki bizonyosan tudomása volt arról, hogy mi zarándoklatunkat eredetileg nem a szent évre, hanem jóval előbbre terveztük s hogy püspökeink idevonatkozó előterjesztésére az Apostoli szék a zarándoklat megtörténte esetére előre megígérte ugyan a magyar oltári nyelv szentesítésére irányuló kérelmünk újabb megfontolását, de csak oly világos kikötéssel, hogy püspökeink a zarándoklattal sem mint vezetőik, sem mint társak nem jöhetnek és hogy kérvényünket ne magának a Szentatyának, hanem csak a Propagandának nyújtjuk át.

Csakis a szent év közbejötté tette lehetővé, hogy püspökeink az előírt hódolatra velünk jöhetnek és *Revertera* arról is pozitív tudomása volt, hogy Rampolla államtitkár nemcsak ragaszkodott az eredetileg megállapított feltételekhez, hanem püspökeinknek egyenesen megtöltötte, hogy a magyar oltári nyelv ügyét a pápa előtt szóba hozzák. Azt, hogy a zarándoklat fogadtatása programszerűen fog végbe menni, ő annál biztosabbra vehette, mert a zarándokok úgys csak nehezen tudták

elérni fogadtatásukat. (Ebben Revertera nem tudott (?) rajtuk segíteni, mert a főczeremoniárius az írásban bejelentett zárandoklási időpontra csak szóbeli választ adott s ezzel a rendezők beérvén, nem mutathattak fel írást, amelynek alapján Revertera közbenjárhatott volna.) Jogosan feltételezhette tehát, hogy püspökök és hívek be fogják érni azzal, ha ez utóbbiak az oltári nyelvre vonatkozó kérvényüket a nyilvános fogadtatás után a Propagandának nyújthatják át.

Ily körülmények között Revertera sem maga nem jelent meg a nyilvános audiencián, sem pedig a követség tagjai közül senkit oda nem küldött, de mindenesetre rossz hírszolgálatra mutat, hogy a fogadtatást követő napon, mikor t. i. a zárandoklat világi vezetője nála tisztegett, még nem volt tudomása arról, hogy a Szentatya ügyünk előterjesztését az utolsó percben mégis megengedte. Valószínű tehát, hogy kétséggel, sőt bizalmatlansággal fogadta világi vezetőknek erre vonatkozó bejelentését, sőt talán azt hitte, hogy valami erőszakoskodás, vagy visszaélés történt, ami természetesen nem maradhatott volna megtorlás nélkül.

Rampolla szintén nem volt jelen a fogadtatáson, de természetesen alapos információt kapott annak lefolyásáról és nemcsak korrekt egyházi fel fogására, hanem nemes jellemre is mutat, hogy a Szentatya részéről történt desavauáltatását semmi tekintetben nem érezte püspökeinkkel. Csak az egyház ellenségei állíthatják, hogy püspökeink visszaéltek a pápa agg korával. Az egyházban ez nem történhetik, — XIII. Leó pápának az utolsó pillanatig ragyogó nagy szellemével pedig legkevésbé történhetett, — s ha emberileg szólva még megtörténhetnék is, az egyház szolgálai abban nem láthatnának mást, mint a Szent Lélek sugallatát.

Ezt láttuk mi is abban mindnyájan és a velünk történt esetenél semmi sem alkalmasabb megszégyeníteni az egyház ellenségeit, akik folyton az egyház megcsontosodott intézményeit hangoztatva, azt állítják, hogy az egyház súlypontja nem a pápa személyében, hanem a környezetében fekszik, mely nélkül a pápa semmit sem tesz és még ha akarna is, — nem tehet.

Kisfontosságú ügyekben ez valóban így van és helyes is, hogy így legyen, mert az egyház érdeke megkívánja, hogy a pápa gondoljai csak az egyház legnagyobb ügyeire összpontosuljanak. És valóban, mi nem hizeleghetünk magunknak azzal, hogy a mi szent ügyünk az egyház legnagyobb gondoljai közé tartoznék és mégis, a mi esetünk fényesen bizonyítja, hogy még kis dolgokban is egyedül a pápa akarata a döntő.

Nem volt és nincs ebben semmi sértő Rampolla személyére nézve sem.

Szénpor.

Foltok.

Van foltja még a napnak is,
De ki akadna fenn ily foltokon,
Ha a világra áldást, meletget hint
Es eget-földet fénybe von!

Pillangósors.

Szegény költő! Ha készen alkotása,
Pillangóként büszkén röpti szíjjel...
S pár bohót percze megejt csillogása,
Pár kritikus meg türe tűzi kéjjele.

Hulló csillagok.

Bölcsönk nyájas lágy ölében
Szép remények fénye csillog,
Mint ahogy a tiszta égen
Ringatozik a sok csillag.
De reményink fognak egyre,
Hull, csak hull a csillag sorba —
S az utolsó, a legszebbje
Odahull a koporsónkba.

Szabolányi Gyula.

HAZA SZÁLLOK.

*Képzletben messze, messze,
Haza szállok minden este,
S ráborúlok haza érve,
Édes anyám kebelére.*

*Hogy elmondjam, hogy elmondja,
Ami szívem, — szívét nyomja...
Fényes könny gyűl a szemünkbe,
S nem jut semmi az eszünkbe.*

*Én csak nézem, Ő csak néz rám,
S beszélgetünk szótlan, némán.
Egymás bűját meg se kérjük,
Mégis tudjuk, mégis értjük.*

Miklósné M. Nagy Ida.

A pogány Polnik.

Irta: Pakots József.

I.

Az anyák lázasan szabták-varrták a hófehér, apró ruhácskákat. Az egész faluban nagy volt az izgatottság; várták a püspököt. A püspök bérmálni jó.

Az öreg pap a templomot is erősen csinosította. Új viaszgyergyákat hozatott a városból, a színes ablak-kockákat lemosatta és aranyvirágos, vadonat új terítővel borította el az oltárt.

Az idő rövid volt. A püspök három hét mulva érkezik s azalatt lelkiükben is elő kell készíteni a híveket a nagy napra.

Árokhatán régen nem láttak püspököt. Sajgó Gáspár, az egyházi emlékezett rá, hogy harmincz esztendő előtt egy gazdag, szentéletű bárónét temettek ott s a beszentelést a püspök végezte. Akkor anyyi volt a pap, hogy a hívek kiszorultak a temetőből is. Hanem az más püspök volt. Ezt ő sem ismeri.

A falusi kis házakban pedig serényen dolgoztak a varrótűk. Az anyák sietve öltögettek a hősín, patyolat kelméket, amelyekből habkőnyű köntösök készültek kis leánykák számára, akik a bérmálás szentségének fölvétele végett a püspök elé fognak járulni.

II.

Polnik, a kovács, csúfondárosan szólott ki a műhelyéből minden áldott nap az arra siető embereknek:

— No, megjött-e már Poncius Pilátus, a püspökötök?

A szentségtelen beszéden a falusiak igen megbotránkoztak.

— Hiszen te is jóhitű ember vagy, — mondták, — hát miért káromlod az eget?

— Nekem semmi közöm hozzá! — vágta vissza hetykén a kovács. Hallom aranyos hintóban jön. Ha eltörik a hintó ráfja, hát megcsinálom neki, akkor lesz közöm hozzá.

Polnik vad, istentelen ember volt. Nem hitt sem istenben, sem emberben. A hitelensége juttatta özvegyi sorsra is. A felesége addig sírt-rít az ura vadsága miatt, míg lassan elpusztult szegény. Polnik még a harangozást sem fizette ki érte. Miért húzták? Ő nem rendelte meg.

A püspök érkezésének híre egészen megvadította Polnikot. A kis anyátlan árvát, nyolcz éves leánykáját felholtra verte, amikor ez arra kérte, hogy varrasson neki is fehér köntöst.

— Majd én pénzt adok ki ilyen huncutságokra!

A csöpp Rózsika csöndesen, nagy könyekkel sírt emiatt. Nem a verés fájt, hanem az, hogy neki nem lesz fehér ruhája. Polnik haragját mintha némileg lecsillapította volna a leányának megfenyítése. Nem csúfondároskodott többet, hanem mogorván, kurta szóval beszélt az emberekkel.

A csöpp Rózsika pedig szepegeve bujt el az apja elől. Egész nap a szomszédoknál járt, beállított ide is, oda is, karikára nyílt lázas szemmel nézte a patyolat fehér kis ruhákat, amelyeket a jó anyák készítettek az ő gyermekeiknek. Csupa csipke és finom kelme volt valamennyi, könnyű, mint a hab és csillogó tiszta, mint a hó.

— Mi bajod Rózsika? — kérdezték itt is, ott is az istentelen kovács szegény leánykájától.

De a kis leány nem felelt. Összeszorította az ajkait és sápadtan, remegve bámulta a kis hószín ruhácskákat.

A szeméből pedig nagy könnyek omlottak végig az arcán.

A faluban aztán megtudták a kis Rózsika nagy bánatának okát. Az anyák elszörnyűködtek miatta és titokban összebeszéltek. Szegények voltak valamennyien és aztán mindeniküknek annyi gondja volt a maga gyerekeivel, de mégis elhatározták, hogy összevarrják Rózsikának azt a fehér kis ruhát, amelyre olyan nagyon vágyik. Az anyák először is együttesen megvásárolták a szövetet és csipkéket és aztán hozzáfogtak a munkához. Hogy valamennyiöknek része legyen a munkában, mindenki varrt valamit a kis köntösön. És ahogy teltek a napok, a Rózsika ruhája mint szebb lett, olyan szép, hogy aki ránézett, rajta felejtette a szemét.

Persze Rózsikának senki sem szólt a dolgról. Meg akarták lepni vele, azt akarták, hogy a sok bánat után annál nagyobb legyen az öröme a szent napon.

Rózsika, amint naponta megfordult a szomszédoknál, itt is, ott is látott egy apró kis fehér ruhát, amely szebb volt valamennyinél, szinte repült a sok csipkétől. És ezt a ruhát egyszer itt, egyszer ott látta. A kis fejébe nem fért bele ez a különösség és most már, ha a szomszédoknál járt, csak azt kúttatta, hogy hol van az a szép kis köntös, amilyent csak hercezkisasszonyok szoktak hordani.

És az anyátlan kis Rózsikát, amíg ezt a kis ruhát nézte, nagy fájdalom töltötte el és hazamelve, elbujt az udvar egyik sarkában és sírt-sírt sokáig, szíve szakadtáig.

III.

Megérkezett a nagy nap. Aranyos hintóban, sok-sok paptól kísérve eljött a püspök s az utcákon, amerre járt, zöld gallyakkal hintették tele a földet. És valamennyi házban hófehér ruhába öltöztették a kis lányokat, a hajukat megfésülték és rózsaszín szalagot fűztek belé.

És ekkor a megbeszélés szerint, az anyák kézen fogva leánykáikat, elmentek az istentelen kovácshoz. Az egyikük vitte a hófehér ruhácskát, a szepét, a legszébbet és beléptek a kovácshoz.

— Hol van Rózsika? — kérdezték.

Polnik, a kovács durván rántotta félre a vállát és az ágyra mutatott.

— Ott alszik!

Odaléptek. És Rózsika csakugyan ott aludt kis ágyán, hóférezen — holtan. Az utolsó éjszaka a nagy keservtől, gyilkos fájdalomtól megszakadt elkínzott, gyöngö szíve.

Az istentelen Polnik nem akarta elhinni.

— Hazudtok! — kiáltotta és durván eltaszította az asszonyokat az ágy elől. De aztán leomlott a földre és a fejét beverte az ágy szélébe.

— Gyilkos vagyok, üssetek le! — ordította és sírt, mint egy gyermek.

A kis Rózsikát aztán mégis felöltöztették a szép fehér köntösbe és másnap maga a püspök temette el. Polnik, az istentelen kovács pedig alázatosan, szeliden megcsökolta a püspök kezét.

Az orosz Riviera.

Irta: *Csudáky Bertalan.*

IV.

A bachcsiszeraji tatárok a legboldogabb emberek a világon. Alattvalók és mégis teljesen függetlenek. Nem bántja őket senki, az ördög se törődik azzal a feneketlen katlannal, amelyben élnek s a karcsú minaretek erkélyéről napjában annyiszor kiálthatja a műezzin az *Elhámd-illáh*-ot, ahányszor neki tetszik. Szabadok és megelégedettek, mint a *Jajla* erdőeség dalos madarai, melyekről pazarul gondoskodott a délvidéki természet. Ez a leigázott faj még ma is abban a boldog meggyőződésben él, hogy nyakig ül a nagy, a mindenható Allah kegyeiben. Itt járok a város főutcáján, a Bazárnája-út kellő közepén. A tatár fogalmak szerint a vagyon, a jómód s a nagyvárosi forgalom központjában állok — s csendes merengéssel nézem az utcára kitelepített boltokat, melyeknek minden pillanatban nekijájt egy-egy nagykerékű *arba*. Még ezen a nagy utcán is ha kiterjesztem a két karomat — jobbról is, balról is belemarkolhatok a házak ereszébe s a neveléses összevisszaságban heverő árucikkbe. Könnyen elképzelhető, milyen lehet a város többi része. Itt ögyeleg a tekintélyes *mulla*, itt vannak a *Korán*-tanítás nagymesterei és itt vannak az utcai *kikiáltók* a *tellárok* is, Bachcsiszeraj mozgó eleven napilapjai s egyuttal zsiárusai; tehát a tatár arisztokrácia és demokrácia együttesen itt kavargor előttem s csodálkozással figyelem, hogy ezek az emberek nehány kopekért mi mindent vásárolnak össze. Kecskébőrös színes *kurtkák*-ba öltözött tatár notabilitások éppen úgy megelégednek a drótra húzott *saslik*-kal (lacipecsenyével), vagy a rikító színekre festett sziruppal, mint az azok akik keresvesen keresik-kutatják a krimi erdők rejtekeiben a *kicskene-mamuth*-fű csodahatású gyökereit. A tarka-barka zekébe bujt zsírosképű kereskedők itt ülnek reggeltől napestig *csufut-kalei* füvekkel megfestett szattyán, kecskebőr, chappach, kalarábé, gyümölcs, agyagedény, bárányölő kindzsálok és más kicsinyes értékű portékák között. Bizarr hitványság az egész utca. Néhány garasért egy egész boltot megvehet az ember s ezek körül mégis oly érdeklődéssel hemzseg ez a boldog tatár népáradat, mintha legalább is Amsterdam frissen csiszolt gyémántjait mutogatná ragyogó kristályüveges kirakatokban. Az orosz kolostorok nagy búcsúnapjaira összeseregülő koldus kollekciókban sem látni annyi szájalmas alakot, mint itt — s ezek mégis boldogok és megelégedettek. Irigylésre méltó lényei a földnek. Allah csakugyan tudja, mit művel az ő tatárjával!... A bachcsiszeraji kultúra nagyobb szellemi és fizikai erőt nem kíván, mint annyit, amennyi napjában néhány *Korán*-vers elolvasására szükséges. A mindentudás könyve: a *Korán* megnyugtató és boldogít minden tatárt. Tehát ennek a szennyes ázsiai életnek is van valamelyes morális alapja és ereje, melyre napjában milliószor visszatérünk cinikus megjegyzéseinkben, csak a művelt nyugat, a túlfinomult kultúra embere nem tud küzdeni és nem tud megélni — bűn nélkül. A vad tatárok a «krimi-idioták», ahogyan az orosz

írók nevezik őket, még ma is megmaradtak olyanoknak, amilyenek ez előtt négy évszázaddal voltak s szinte szégyenletes, — mondja *Makarov* történetíró, hogy, mi oroszok annyi évszázadon keresztül rabigájá alatt nyögünk ennek a fajnak, amely mai napig sem tudott magának még csak egy rendes lakóházat is megépíteni!» Annak a hatalmas ázsiai őserőnek köszönhetik létüket, vallásukat, szokásaikat s annak az ősi nyers erőnek köszönhetik elmaradottságukat, melyet még a fajok vándorlása idején hoztak ide magukkal. Hisz a vasipart is voltaképpen csak azért úzik, hogy a *Kurban-Bajram* nagy ünnepére minden tatár kézben büszkén villogjon az az új kindzsál, melylyel Allah tisztelőire leszűrik az áldozati bárányt.

Az ősi tatár főváros egyetlen nevezetessége a *Csuruk-Szu* partján épült kháni palota. Nem Alhambra, nem is Kordova, vagy Bagdad, de a nagy Oroszországban mégis páratlanul áll a keleti stílus épületek között. Egy parányi ablakoska ez, melyen még ma is keresztűszűrődik a keleti élet egy halovány sugara. Kopottas fakó termeiben még ott lappang a keleti élet, a keleti titokzatosság, amely mindig új marad a keresztény ember szemében. Lépjünk be néhány pillanatra ebbe a palotába, hol a szökőkutak lágyhangú csobogásában s a tűzszemű Szulejkák társaságában gondtalanul élt a hatalmas «*Girej dinasztia*» minden tagja. Mindegyiknek volt egy intrikus és kedélyes *figarója*, egy bizalmas *eunucha* s jól rendezett *háreme*. Ezek dirigálták még a nagy Törökországot is. Ezek a boldond és mulatságos *figarók* végig kísérték a ledérkedő khánokat egész életükön s elfeledtették velük az élet minden komolyabb pillanatát. Ez az igazi Kelet — ilyen volt a fenséges khánok élete s ily értelemben volt palotájuk is berendezve. Aranyal, ezüsttel, gyöngyházzal s arabeszekkel díszített termek tömkelege volt ez a palota. Csupa kék, kényelem, részegítő boldogság és renyhességre csábító minden zugolya. Ez a bachcsiszeráji palota kívülről igénytelen s kevés látni valót nyújt, de ha beléptünk a szökőkutak főkapuján, a színes Keletnek egy igen érdekes kis képe tárul elénk. A kopott falakról még megszólal az arab poézis csapongó kedélyű műzsjája, amely primitív tatár izlésbe olva jelentkezik a nagy Girejek otthonában. A palota külső falait fantasztikus ornamentikájú erkélyek díszítik. Belső berendezésében valami sajátos tervszerűtlenség uralkodik, melynek labirintikus jellegét csakis a khánok szeszélyes és bujaságra hajló életmódjával lehet megokolni. Teremről-teremre járva úgy érezzük, mintha az ópiumos Kelet színes és szövevényes mesevilágába tévedtünk volna. Aki idejön, annak értenie kell az álmódhozhoz. Enélkül nem értjük meg, — a bűbajos és titokzatos keleti élet hangulatát.

Nyissunk be a Girejek picziny dohányzó és kávézó kabinetjébe. Mennyi gondtalan, kedves órát tölthettek itt a khánok, a csobogó kis szökőkutaknál, füstölgő *jantár* mellett — puha keleti szőnyegen heverészve. Nos, aki álmódzni tud, az ebben a barátságos és ázsiai lustálkodásra berendezett kis nyári szalonban végig álmódhatja a girejek gazdag romantikáját. A színes ablaküvegek mögül egy magas fállal körülzárt kertcskének mandula ciprus- és karsú topolyafái bólogatnak felénk. A kert közepén illatos rózsáktól körülvevő szőlőlugas csábítóan hívogat a hűsülésre a krími nyár rekkenő óráiban. Előtte a márványfal burkoló fürdőmedenceze hegyi vize csillog. Tikkasztó nyári napokon itt dévajkodtak a fürdő kristálytisza hús hullámaiban a bachesiszeréji nagy hárem ragyogó szemű csillagai. Magas, süket falak között mennyi fiatal, s szenvedélyesen lüktető élet színes álma volt itt eltemetve! S a gyöngyházzal és mozaikkal díszített apró kávézó asztalkák mögül a keleti életnek ezt a bűbajos varázsát, ezt a sok szép, eleven, viruló rózsáját — tompa egykedvűséggel nézték a ledérségtől megcsömörlött khánok. Innen

jobbra van a nagy fogadóterem s a boudoir. Ez volt a girejek legkedvesebb tartózkodási helye. Itt szőtték-fonták titkárjukkal s a ravasz *figaróval* a hárem intrikáit. Talán itt dőlt el a csodaszép lengyel *Marinka* és a gruziai származású *Zárema* sorsa is. A kopott aranyozású falon még ott fityeg a gyöngyházzal díszített borotváló felszerelés, — s az ezüsttel és arannyal hímzett köpenyt mintha csak az imént vették volna le a khán ő fenségé nyakáról, — a bizalmas s nyájas *figaró* amolyan keleti nembánomsággal akasztotta ide a szegre. Egy küszöbvel odább van a hálóterem. Ez a hely azzal dicsekedhetik, hogy egyetlen butodarab sem terpszekedett benne soha. Még a serdülő, apró girejek is mindannyian a földön aludtak, az öreg fejedelmekkel együtt. Egyetlen ágy az egész palotában II. Katalin cárnő ágya, de ez is olyan, mintha egy óriási karosszéknek készült volna, melynek a hátsó támláját a mester kifejejtette. De arra a rövid látogatásra, melylyel Katalin Bachcsiszeráji megtisztelte éppen megfelelt. A palota érdekesebb és értékesebb díszítése, a kristálycsillárok, színes ablakok s mindaz amiben a tökéletesebb, a harmonikusabb ízűes nyilvánul, az mind a civilizált Itália mestereinek a műve. Igazi Kelet, a titkos, zöldrácscs folyosóról nyíló *dessert*-terem. A tarka falakon még most is láthatók a színezett fából faragott gyümölcsreliefek — s még sok más egyéb szimboliztikus ingere a torkosságnak. A hárem csillagai, ha jó hangulatban volt a Girej — itt kaptak édességet és gyümölcsöt s a zimankósabb téli napokon itt meledkedtek együtt a khán ő fenségével a tüzes paráztól pirosuló «*mungál*» mellett. S ha a Girej megunta a ragyogó szemű szulejkák édeskés pajzánkodását, odaállott a titkos kis folyosó sűrű zöldrácscs falához — s végighallgatta bíráinak ítélezését. A tanácsteremben gyűlésezők sohasem tudták, hogy mikor van jelen az ő nagy hatalmú uruk, aki uralkodói lelkiismeretének a nagy Allah előtt így akart megnyugvást szerezni; de mindenek ellenére a *csufut-kalei* sziklabörtönökben sok ártatlan ember vesztette el életét — az igazságtalan bíráskodás folytán. A palota emeleti helyiségeinek sorát egy bástyaszerű, ráccsal körülzárt terraszesz teszi be. Napjában egyszer, amikor közeledett az est s a *müezzin* negyedik imája elhangzott a kháni mecset erkélyéről, innen tekinthettek szét a khán feleségei a külső kert fáiának beszédes koronái fölött a szép fekvésű Bachcsiszeráji, de csak úgy, ha jól viselkedtek. Sok szép oda-liszik titkos sóhaja röpített el itt a lenyugvó nap rózsás szürkületébe... A kháni palota legszomorúbb helye a «*könnyek forrása*». Érdekes történetét Putkin Bachcsiszeráji őrzi.

A megindító tatár monda szerint a rabságha hurcolt *Potoczky Mária* nem viszonozta a Kerin-Girej szerelmét. Boldogtalan volt, mert nem tudta feledni ifjúkori álmait; sirt, zokogott, epekedett, s aztán a féltékeny *Zárema* törétől elesett. Kesergett a szerelmet sóvárgó Girej is, de nem vigasztalódott meg soha. A kis szökőkút halk csobogása s a félholdba illesztett apró kereszt kifejezően szimbolizálják a tatár szerelem romantikáját. A nagy palota udvarán egy kicsiny manduláskertben pihen a krími khánok dicsőséges dinasztiaja. Itt álmódznak a hárem szépséges csillagai is s a szűk tatár mouzoleum koporsóiból a Girejek dinasztiajának háromszáz éves történelme szól hozzánk. Ez a napkeleti palota utolsó állomása. Itt ébredünk fel álmódzásunkból, koporsók képei szagatják szét az ábrándosságot s a szomorú hely küszöbén túl már nem tudjuk, hová tűntek a keleti élet ingerlő érdekességei. S csak a lágy, a dallamos *müezzin*-ének utolsó akkordja cseng fülünkben: *Elhámdd-illáh: Dicsértessék Allah!*

(Folytatjuk.)

KOMÉDIÁK

Anglománia.

A közelmúltban az angol vendégjárás ideje alatt egy vidéki földbirtokos barátom látogatott meg, aki csöndes, falusi ember. Évente egyszer azonban föl szokott rándulni Budapestre, hogy az események vérkeringéséből ki ne maradjon. Az első napon a Kossuth Lajos-utcán sétáltunk. Déli korzó volt s barátom egyre kérdezősködött.

Azzal kezdte:

- Mondd csak, mi a legújabb divat nálatok?
- Az angломánia!
- Úgy? Hát eszerint ez a ruha, ami rajtad van?
- Angol gyapjúszövet.
- A szabása?
- Angol.
- A bajuszod mért van rövidre nyírva?
- Mert az angolos.
- Hát az az úr mért borotválja?
- Mert az is angolos.
- Nézd csak, milyen görbén jár az a fiatal ember.

A két karját derékszőgbe kifeszíti. Valami merevgöröcs bántja?

- Oh, nem! Ez angol divat.
- Hát azt a sovány urat ismered?
- Igen.

— Valami baja lehet, hogy olyan hidegen, komoran néz maga elé.

- Dehogy! Spleenes! Angol sajtáság.
- Hát az a hölgy, aki idegen nyelven beszél a gyerekeivel, milyen nemzetiségű?

- Magyar!
- És milyen nyelven beszél?
- Angolul!
- Ki a legnépszerűbb ember ma Budapesten?
- Cyclop, a díjbirkózó!
- Micsoda?
- Angol!
- Mi a legkedveltebb sport nálatok?
- A football!
- Milyen játék?
- Angol!
- Vajjon milyen nótát nyaggat az a verki ott?
- Angol operett-kuplet!

Szegény barátom már szédült. Bementünk az országos kaszinóba. Ott mindenekelőtt beafsteakent rendeltem félangolosan. Barátom nagyot sóhajtott, de egyszerre fölragyogott az arca.

Egy szomszédos asztalnál jókedvű társaság ült. Barátom örvendezve mutatott rájuk:

- Nézd, milyen piros-pozsgás, kún arcú emberek ülnek ott. És milyen vidámak! A ruházatuk is milyen rendes szabású. Hallod, az egyik magyarul azt kiáltja: «Éljen a magyar!» Ezek bizonyára jó magyar hazafiak!
- Oh, dehogy! Ezek az angol vendégek!

Laborc.

MŰVÉSZET

Munkácsy szobra. A Munkácsy-szoborra hirdett második pályázat is meddő. Röviden, kissé szomorúan és tán keményen is hangzik ez a híradás, de végignézve a Műcsarnokban kiállított pályaterveket, azt kell mondanunk: a dolog rendben van. A bíráló-bizottság jól tette, hogy szigorú mértéket alkalmazott és a pálmát egyik pályaműnek sem adta ki. Nem olyan sietős ez az ügy. *Munkácsy* nem a máé, nem is a holnapé — minden időké. Ma kap-e szobrot vagy holnap, avagy éppen holnapután, az ő nagyságából az semmit le nem von. Fődolog, hogy nemes, nagystílusú monumentum hirdesse emlékeztető, genialis és meleg lélekkel teljes, hogy vissz sugározza azt az istenáldotta nagy lelket, mely a kis szurtos asztalosnást a tulipános láda mellől a művészet legmagasabb ormaira ragadta. Nem lehet azt mondani, hogy ez a mostani pályázat azért értéktelen. Néhány igen tisztességes, jóra való szoborterv akad közöttük. Ilyenek

Kallós, Margó, Tóth, Telcs, Verő és Pásztor pályaművei, jóformán mind az első pályázat módosított kiadásai. Némely részletében egyik-másik kitűnőt is produkált. Így *Telcs* Ede Munkácsy nemes mintázott fejével és alakjával, *Pásztor* József karakterisztikus portréjával. De egészben egy sem olyan kiváló alkotás, mely Munkácsy emlékeztető és dicsőségét méltó módon hirdetni magyar földről világáig. Mert Munkácsy szobra az egész világhoz fog szólni. Ezért nem szabad, hogy csak «jóra való» szobor legyen.

Szemere Bertalan szobra. A negyvennyolcas idők egyik lángoló lelkű politikusának és vezéremberének, *Szemere* Bertalannak szobrot állított szülővármegyéje Miskolcra. Az emlékmű, *Róna* József alkotása, már készen áll a város főterén s a leleplezésre vár, mely a jövő hónapban lesz nagy ünnepségek között. A szobor négy méter magas talapzaton áll s összefonott karokkal, egyszerű magyar díszben örökíti meg a puritán jellemű nagy férfiut.

Két szobor egy községben. A somogy megyei Csokonya község derek magyar lakossága szép és követésre méltó hazafias cselekedettel ünnepelte meg a negyvennyolcas nagy idők emlékeztetőt. 1898-ban, a szabadságharc félszázados évfordulóján ugyanis elhatározták, hogy a nagy idők emlékére, ama kor két lángelkű magyarjának, *Kossuth* Lajosnak és *Széchenyi* István grófnak szobrot emelnek. A két szobor költsége a környékbeli nép filléréiből, testületek és egyesületek adományaiból csakhamar egybegyűlt, az emlékművek elkészültek s mult vasárnap volt az ünnepélyes leleplezésük. A lélekemelő hazafias ünnepen, melyen az egész vidék népe együtt volt, részt vett *Kossuth* Ferenc és a *Széchenyi* grófi család több tagja is. Kedves jelenet volt, mikor a nagy *Széchenyi* szobrát egyik kis unokája, a hároméves *Széchenyi* Lajos gróf koszorúzta meg a család nevében.

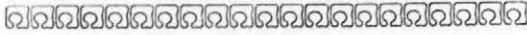
Ezredévi emlékkép. *Benczur* Gyula kiváló festőművésznünk nagyszabású történeti képen dolgozik, mely egyike lesz a mester legérdekesebb alkotásainak. A képet Magyarország ezeréves fennállásának emlékére rendelte meg a kormány még 1896-ban s *Benczur* azt a jelenetet örökíti meg rajta, mikor a budai királyi vár tróntermében a nemzet hődalátát mutatja be az uralkodónak. A kép két főszere oszlik, az egyiken a király és királyné van megörökítve az udvari környezettel, a másikon a nemzet képviselői, élükön *Szilágyi* Szószóval, a képviselőház akkori elnökével, aki az ünnep szónoka volt. A háttérben színes lobogók sokasága, közöttük Magyarország fehér selyem zászlaja, a magyar korona országainak, Budapest székesfőváros és a vármegyék lobogói. A hatalmas kép körülbelül két év múlva készül el.

Zichy Mihály hagyatéka. Nemrég elhunyt nagy festőművésznünk, *Zichy* Mihály művészi hagyatékából kiállítás rendeznek az elhunyt művész országos barátai Pétervárott. Az érdekes kiállításon láthatók lesznek *Zichy* mind-ama képei, melyeknek tárgyait az orosz udvari életből merítette, így különösen a híres spalai, sikernieveci és bjelovjescsi udvari vadászatokot ábrázoló képek. Ugyan csak kiállítják a művész hagyatékában talált több befejezetlen magyar motívumú képét és vázlatát is, melyek érdekes világitást vetnek *Zichy* Mihálynak, az örökké forrongó lelkű művésznünk félbemaradt terveire, művészi álmaira, melyeket hazája földje ihletett, de amelyeket elorsvasztott észak hideg levegője.

Mátrai Lajos. Egy érdemes művésznünk halt meg e héten hirtelen. váratlanul. Munkás és megérdemelt sikerrel ékes pályájának úgyszólván a derekán szállította el a halál *Mátrai* Lajos szobrászt ötvenhatéves korában *Mátrai* küzdelmes és nehéz művész-utat járt meg, amíg a sikert kívánta nevének. Mint egyszerű kőfaragó kezdte pályáját, majd a fataragásra adta magát s csak ezután tért át a szobrászatra. Kiválóbb alkotásai e téren: a gőnczi Károlyi-szobor, a győri Kisfaludy-szobor, a kerepesi temetőben levő *Izso* Miklós-emlék, a városligeti fontaine lumineuse, *Széchenyi* István szobra Sopronban s a zombori *Sweidel* József-emlék.

Csepregy Ferenczné. Egy derek, egy jó, egy igazi asszony halt meg a héten: *Csepregy* Ferenczné született Rákosi Ida, *Csepregy* Ferencnek, a már régebben elhunyt genialis népszimfonának özvegye és *Rákosi* Jenő, *Rákosi* Viktor, *Rákosi* Szidi nővére. Szerette, tisztelte mindenki.

akinek alkalom adatott öt megösmerni. Meleg szívű, dolgos kezű, emelkedett lelkű nő volt. Nagynevű férjét, halála napjáig, mintegy negyedszázadon át gyászolta s csak a munkában s a másokkal való jöttévsben talált vigasztalást, örömet. Dolgos kezével, nemes izlésével művészi kosztümöket tervezett, készített a színházak számára, lelke gazdag kincseit az irodalom terén szórta szét, lapokat szerkesztett, cikketeket írt, fordított, szívének melegével az elhagyott gyermekek felé fordult. A népszínház nyugdíjintézetének legbőkeübb alapító tagja volt. Aldásos élet után költözött el dicsőült férje után — nemes emléket és őszinte részvétet hagyva itt maga után. **Ör.**

Orosz nép-ének Makón.

Írta: **Vinitius.**

Minapi föltevésünket, hogy a makói gör. kath. templomban legutóbb előfordult botrányos eset csakis a kántor okvetetlenkedésének tulajdonítható, már az eddigi vizsgálat eredménye is igazolta, amint ez kitűnik az egyházközségi tanács alább szöszertint közölt jegyzőkönyvéből, mely így hangzik:

Kivonat

a makói gör. kath. egyházközségi tanács és iskolaszék által 1906. évi augusztus hó 4-én együttesen tartott ülés jegyzőkönyvéből.

12/1906. szám.

Barczányi Gyula egyházközségi tanácsstag előadja: hogy folyó évi augusztus 3-án megjelent «Makói Hírlap», «Szegedi Friss Ujság» és «Arad és Vidéke» cz. lapokból megbotránközással értesült arról, hogy folyó évi augusztus 1-én Czimbolinecz János makói gör. kath. kántortanító, a szentesített szokás ellenére, a templomban oroszul énekel.

Tekintettel arra, hogy nevezett lapok e dolgot «pán-szlávizmus»-nak minősítik és hazafias magyarajkú gör. kath. hitközségünk eddigi jó hírneve a hazafiatlanság gyanúja miatt veszélyeztetve van; továbbá tekintettel arra, hogy hitközségünk hívei 40 év előtt, véres küzdelem árán kiküzdötté azt, hogy a makói gör. kath. templomban tisztán magyarul énekelhessenek s az ebben föltilált és 40 év óta állandóan élvezett lelki békét most az orosz éneklés ismét fölzavarta: fölhívja az ülést, hogy megfelelő megtorló határozatot hozzon s a nevezett kántortanító följűggesztése iránt sűrgősen intézkedjék.

Czimbolinecz János kántortanító kijelenti, hogy tévedésből énekel oroszul és hogy az ejtette tévedésbe, hogy a lelkész urak is románul és oroszul intónálnak s ezért — véleménye szerint — ők is kérdőre vonhatók.

Ftdő elnök úr előadja, hogy Czimbolinecz János kántortanító folyó évi augusztus 1-én, istentisztelet közben a kántor ekténia több választát, melyeket Juhász György tanító magyarul énekel, ugyanazon szavakat vele együtt egyidejűleg Czimbolinecz János oroszul énekelte; istentisztelet vége felé pedig, amint az intonálásra oroszul választott, Juhász György tanító diskretn figyelmeztette, de a kántor dacosan félre rántva fejét, tovább is folytatta az orosz feleleteket. Istentisztelet befejezése után pedig, mikor már az intonálás igazán nem ejthette zavarba: «Az irgalmasság ajtaját» kezdetű kikísérő éneket is oroszul énekelte. Ezután pedig a lelkész lakásán, tanúk előtt azt vitatta, hogy eljárása helyes volt, mert ha a lelkész románul vagy oroszul intónál, a kántornak is azon a nyelven kell énekelnie és kijelentette, hogy ő ezentúl is oroszul fog énekelni. A lelkész komoly figyelmeztetésére, hogy ezt ne próbálja megtenni, továbbá egy jelenlévő jó ismerősének azon kijelentésére, hogy ha a kántor oroszul mer énekelni, ő lesz az első, aki «kihúzza»: végre Czimbolinecz János is kijelentette, hogy majd megmondolja a dolgot. Mindezek a tévedést kizárják. A lelkész énekére Ftdő elnök úr kijelenti, hogy a lelkészeket hivatalos esküjük köti a római szentszék iránti engedelmességre. Amennyit az eskü megszegésének elkerülésével lehetséges, dogmákba nem ütőköző részeket, az istentiszteleteken eddig is magyarul végeztek; sőt Makón már rendszerre vált, hogy nagyobb ünnepeken két lelkész közreműködésével végzett istentiszteleteken az egyik lelkész tisztán magyarul végez mindent s nem volna nagyobb öröme, mintha azt megérhetné, hogy a római szentszék engedélyével az istentisztelet tisztán magyar nyelven végezhető.

Gorcsa Péter és mások fölszólalása után az ülés összes tagjai meggyőződtek arról, hogy Czimbolinecz János kántor-tanító eljárásával a híveket a lelkészek ellen fölbujtani szándékozott és hogy a magyar liturgia kérdésének békés megoldását türelemmel és lelki megnyugvással váró hívek között az egyetértést megbontotta: öt állásától nyomban följűggesztési egyhangulag óhajtlák. Ftdő elnök úr kijelenti, hogy erre sem neki, sem az ülésnek joga nincs, annyit megtehet, hogy megkeresi a Főtiszt. kerületi főesperes urat, hogy nevezett kántortanítót további fölsőbb intézkedésig azonnal fűggeszse föl állásától.

Határozat:

A fölhozottak alapján, tekintettel az ügynek sűrgőségére és a bekövetkező istentiszteleteknek békés lefolyására, továbbá föltétlenül tiszteletben tartva az egyházi főhatóságnak ebbeli intézkedési jogát, ezen határozatra az egyházmegyei főhatóságnak utólagos jóváhagyását kérve, az együttes ülés egyhangulag kimondja, hogy ifj. Czimbolinecz János gör. kath. kántortanítót a kántori teendők végzése alól azonnal fölmenti és már folyó évi augusztus 5-re eső vasárnapi és a következő kántori teendők végzésével Juhász György és Egressy Péter gör. kath. tanítókat megbizja. Miről Czimbolinecz János kántortanító azonnal értesítendő. Az együttes ülés Ftdő elnök urat fölkéri, hogy e határozat értelmében az egyházmegyei főhatósághoz sűrgősen fölterjesztést tenni s e fölterjesztéshez a föntjelzett hírlapok egy-egy példányát csatolni méltóztassék. Kelt mint fönt. Aláírások.

Magunk részéről a következő megjegyzést fűzzük a jegyzőkönyv tartalmához: A dogmára való utalás kétségtelenül csak tévedésből kerülhetett bele a főtiszt. lelkész úr nyilatkozatába, mert az oltári nyelv köztudomás szerint még a latin ritusban is nem a dogma, hanem kizárólag csak az egyházi fegyelem kérdése. Viszont kétségtelen az is, hogy a lelkész engedelmességgel tartozik nem ugyan közvetlenül a római Szentszéknek, hanem első sorban saját püspökének. Aki ismeri a görög ritus korrespondenz természetét, az mindenesetre furcsának és ritusunk természetével ellenkezőnek fogja találni, hogy az áldozó pap és a nép más-más nyelven végezzék az istentiszteletet, de ha a nép ebbe ideiglenesen belenyugodott, a nép lelküdvéért felelős lelkész pedig ezt az állapotot átmenetesen kielégítőnek találja, akkor mindenesetre csak megtorlást érdemlő okvetetlenkedést jelent, ha a kántor ebbe beleegyezett. Minthogy azonban a római Szentszék döntése még hosszú időre elhúzódhatik, bizalommal el lehet várni a lelkész úrtól, hogy figyelemmel fogja kísérni, hogy vajjon a jelenlegi állapot tartóssága nem kockáztatja-e a hitéletet és a nép lelküdvét? Mert hiszen, mint mindenki úgy ó tudja, hogy a legfőbb törvényem az egyházi fegyelem, hanem a lelkek üdve, a salus animarum.

Ily collisio officiorum esetei minden magyarajkú gör. kath. egyházközségben előfordulnak és tényleg is a magyar hitközségekben az 1890. évi pápai tilalom után a latin ritus analogiájára egy oly gyakorlat alakult ki, mely egyaránt számol a nép lelküdvével és az egyházi fegyelemmel, de egyszersmind a görög ritus természetéhez is simulva, a már említett furcsaságot lehetőleg kiküszöböli.

Végül még visszatérve a főtiszt. lelkész úrnak a római Szentszékkel illető megjegyzésére, nem tartjuk egészen katolikus dolognak, minden felelősséget a pápára hárítani, mert hiszen mikor a lelkek üdvéről van szó, a püspökök és a lelkészek is csak felelősek valamiért s ez a felelősség nem szorítkozhatik pusztán az engedelmességre. Különösen nem igen loyális eljárás ez a románság részéről, akik nagyon jól tudják, hogy a római Szentszék részéről az ő oltári nyelvök sem nyert soha formaszert szentesítést, hanem épügy csak usm utján fejlődött ki, mint a magyar nyelvű istentisztelet és az unió alkalmával tett kikötés következtében is csak hallgatóságos elismerésben részesült.

Igaz ugyan, hogy 1896-ban a római Szentszék a mi gyakorlatunkat abususnak minősítette, de ezt az álláspontját maga a római Szentszék lényegesen megerősítette az által, hogy püspökeink kérésére még a római zarándoklat előtt kilátásba helyezte ügyünk újabb beható megfontolását, a zarándoklat alkalmával pedig maga a Szentaty, XIII. Leó pápa, az utolsó perczben még azt is megengedte püspökeinknek, hogy a zarándokok nyilvános fogadtatása alkalmával ügyünket, mint igazságot, élő szóval is beajánlhassák.

Ajánljuk ezeket a főtiszt. lelkész úr figyelmébe.

A HÉTRŐL

A bujdosók hamvai.

Még néhány nap és hazai föld borul a szent hamvakra. A hontalan kuruczok lelke megtér pihenni a honi földre s keserű sóhajtásunknak nem kell átszállnia az ország határain, ha ölelkezni akar a nemzet halhatatlan nagyjainak sírja fölött zokogó kóbor szellővel. Hazatérnek Rákócziak és társainak kihűlt porai. Az egész ország ujjongva készül fogadni a szabadsághősöket s mintha a régi kurucz csatáknak lelke szólana meg a zengő tárogtókban, amikor a temetés nagy napján hirdetni fogják Rákóczi korának dicsőségét.

A tárogtóhang egy akkordja csendül meg a St. Benoit-kolostor lazarista atyáinak gyönyörű emlékiratában is, amelylyel a galatai francia kolostorból útjukra bocsátják a szent hamvakat, amelyeket ők annyi hosszú, hosszú deczenniumon át kegyelettel őriztek. A francia papokat megihlette a nagy fejedelem dicső szellemének fénye és szárnyas szavakkal, sugárzó színekkel festik a búcsúzás fájalmait érdekes írásukban.

Nem kevésbé érdekes és értékben jelentős írásos dokumentumai a nagy nemzeti ünnep iránti kegyeletes rajongásnak és hazafias lángolásnak azok a pástorlevelek, melyeket *Vaszary* Kolos hercegprimás, *Firczák* Gyula munkácsi, dr. *Vályi* János eperjesi s még sok más lángoló lelkű s hazafias érzésű főpap intézett a szívben, lélekben ugyancsak hazafias magyar papsághoz. A nevezetesebb pástorlevelek szövegritzi szövegét itt adjuk.

A hercegprimás pástorlevele. *Vaszary* Kolos bíboros hercegprimás Budapestről keltezett pástorlevelében a következőket írja és rendeli:

Apostoli Királyunk nagylelkű elhatározása folytán II. Rákóczi Ferencnek és bujdosó társainak földi maradványai visszakérülnek végső pihenőre az idegenből édes hazánk anyai földjébe.

A kegyeletes öröm és hála érzelmeivel fogadja a nemzet e hó 27-én a hazafiui erények nagy hősnének visszatérő hamvait.

A tisztelet és hódolat jelei fogják azokat kisérni Orsovától Kassáig.

Illő, hogy a nemzeti ünnepben főegyházme gyém is méltó módon vegyen részt.

Elrendelem ezért, hogy e hó 28-án, midőn a drága hamvak a keleti pályaudvaron Budapestre érkeznek és innen ünnepies díszmenetben az V. kerületi Szent István-templomba szállítatnak, a székesfőváros összes templomaiban a díszmenet tartama alatt a harangok huzassanak.

Felhívom egyszersmind a tiszt. székesfővárosi világi és szerzetes papságot és — amennyire hivatalos teendői engedik — a vidéki tiszt. papságot, hogy e díszmenetben mennél nagyobb számban részt vegyen. Az áldozópapok karingben, stola nélkül és biretummal, az apátok, prépostok és kanonokok pedig mozzattában és biretummal jelenjenek meg. A díszmenetben való elhelyezkedésnek tervét a napilapok fogják közölni.

Elrendelem továbbá, hogy folyó hó 29-én, midőn Kassán a temetési szertartás vége meg, a főszékesegyházban és főegyházme gyém plébánia-templomaiban ünnepi gyászmise mondassék a fejedelmi hősnének és az idegenben vele együtt elhunyt társainak lelkiüdvösségeért.

Ezen ünnepies requiem előtt negyedórág meghuzandók a harangok. A requiem elvezetendő a főhatóságom alá tartozó katolikus iskolák tanuló-ifjúsága, meghivandók a hatóságok és testületek és arról a hívek előzetesen értesítendő. Az istentisztelet befejezte után, avagy e nap

délutánján megfelelő iskolai ünnepek keretében megmagyarázandó a tanuló ifjúságnak a nap jelentősége és szeme elé állítandó II. Rákóczi Ferenc vallásos és hazafias lelkületének nagysága. F napon, október 29-én az előadások szüneteljenek.

Imádkozzunk, hogy az örök világhosszág fényessége legyen nemzeti történelmünk e nagy hősnének jutalma, ki itt e földön szent hitünk erejéből merített kitartást nehéz küzdelmeiben és szenvedéseiben.

Imádkozzunk egyszersmind felséges urunkért és királyunkért, kinek bölcsesége és nagylelkűsége szerezte az örömműnnetp országunknak. Áldja meg a Mindenható az ő fenkölt, nemes szívét, hogy hű magyar nemzetének ragaszkodásában még sokáig találhassa örömet.

A munkácsi püspök pástorlevele. I. A drága hamvak ez évi október hónap 29-én hajnalban érkeznek Kassára és a vasuti állomásra reggeli 8 órakor fognak ünnepies körmenettel a dómba vitetni, ahol ravatalra helyzetnek a délutáni öt órakor történő sírhatételig. Az egyházmegyénk területén lévő vármegyei törvényhatóságok saját hatáskörükben megtették már az intézkedéseket arra nézve, hogy az illető vármegyék lakossága, közöttük híveink is, küldöttségileg kellő számmal képviseltesse a nagy fejedelemnek megadandó végső tisztességben. II. Kassán megtartandó nemzeti ünnep programjában papságunknak is hely adtván, 8 vármegyére kiterjedő egyházmegyénk papságát, a székeskáptalan küldöttein kívül, 32 taggal óhajtom képviseltetni, kiket erre külön föl hívtam s akik egyházi gyászruhákba öltözve, e hónap 29-én reggel 8 órakor a vasuti állomástól induló temetési menetben részt fognak venni. III. A fejedelem ravatalára cserfaágat ábrázoló ezüstkoszorút rendeltem meg az egyházmegye czimerével; a koszorú leveleire egyenkint lesz bevésve 388 parókiank neve, hogy hosszú időn át hirdesse Rákóczi hű népe unokáinak: egyházmegyénk papságának és híveinek folyvást tartó hűségét és kegyeletét. Ez ezüstkoszorút ünnepiesen fogjuk a ravatalra helyezni és azt azután a kassai muzeum fogja megőrizni. IV. Az országos ünnep tartama alatt ez évi október hónap 27-től 30-ig egyházi középületeink nemzeti zászlókkal díszítendők föl. V. Október hónap 29-én délelőtt 8 órakor és délután 5 órakor egyházmegyénk összes templomainak harangjai felőráig szóljanak és hirdessék a hős fejedelem hamvainak végső nyughelyére való bevonulását és sírhatételét. VI. A nemzeti nagy temetést követő nyolczadik napon, ez évi november hónap 5-én ünnepies egésztelő szent miseáldozat mutatandó be a nagy fejedelem lelki üdvéért egyházmegyénk székesegyházában, az összes lelkészetek és a zárdák templomaiban, melyen iskoláink tantestületei és növendékei jelenjenek meg. Ez ünnepies szent misére városhelyeken a hatóságok is meghivandók és arról a hívek a megelőző vasárnap mindenütt értesítendő. A szent mise után a jelzett napon délelőtt, esetleg délután iskolai ünnep rendezendő megfelelő alkalmi énekkel és szavatokkal. Az iskolák igazgatói, tanítói, a felsőbb tanintézetekben egyes kiválóbb tanulók méltassák a nemzeti hősnének soha el nem halványuló dicsőségét, hogy a zsenge ifjak kebelében lángra gyujtsák és fokozzák a hazaszeretet és a király iránti hűség vestatuzét.

Az eperjesi püspök pástorlevele. Püspöki helynököm már folyó évi október 12-én 4651. sz. a kelt köriratával közölte az esperjesi hivatalok útján a főt. lelkészkezdő papsággal, hogy II. Rákóczi Ferenc fejedelem s bujdosó társainak hamvai e hó 29-én fognak hazai földben, a kassai székesegyházban elhelyeztetni, mely alkalommal — a papság fölvonulási sorrendjének közlése mellett — föl hívtatt az egyházmegyei s főképen a régi Rákóczi-vármegyékbeli főtisztelendő lelkészkezdő papság tagjai, hogy a kegyeletes

ünnepeken minél nagyobb számban résztvenni s ez iránti szándékukat folyó hó 20-áig a kassai főtisztelendő egyházmegyei irodának bejelentvén, folyó hó 29-én, fekete miseruhával felszerelve, reggeli 7 órakor a kassai székesegyházban megjelenni igyekezzenek. Nem kétlem, hogy főt. lelkészkedő papságom sietni fog kész örömmel eleget tenni e felhívásnak. Oseink — mint a magyar szabadság «leghűségesebb» bajnokai — fegyverrel kezükben küzdöttek a nagy szabadsághős zászlai alatt; illő, hogy a hősök unokái a kegyelet palmaágával kezükben jelenjenek meg azon ünnepen, midőn a nemzet hazahozza s ithon — küzdelmel és dicsősége színhelyén — az édes hazai földbe helyezi el kibujdosott uruk és vezérük porait. II. Rákóczi Ferenc emléke ma is ott él népünk szívében. A Kárpátok alján megcsendülő dal, az apák ajkairól elhangzó rege, mely a lekészedés tűzét gyújtja az ifjú nemzedék szívébe — Rákócziról szól. Hívünknek eme dicséretes érzületét akarom ápolni, lelkiszükségletüket kívánom kielégíteni, midőn abbeli óhajomnak adok kifejezést, hogy egyházmegyéim területén a drága hamvak visszahozatala megfelelő módon megünnepeltessek. E célból a következőket rendelem el: 1. A temetés napján, október 29-én minden parochiális és szerzetesi templomban II. Rákóczi Ferenc, édesanyja Zrínyi Ilona és katolikus bajtársaiért panachidával összekötött ünnepélyes gyászmise tartassék s húzassanak meg és féllóráig szóljanak az összes harangok. 2. Az ünnepség napján szüneteljen az iskolai előadás, a tankötelesek pedig a tartandó szentmisére berendeltessenek s az iskolában gyülekezve, vonuljanak a templomba. A szentmise végeztével tartassék az iskolában ünnepély, mely alkalommal a gyermekekhez a nap jelentőségéről a lelkész vagy tanító által megfelelő beszéd intézessék. 3. Úgy a szentmisére, mint az iskolai ünnepélyre hívasanak meg a helybeli hatóságok, testületek és intézetek. 4. Azon templomokban, amelyeknek közelében a hamvakat vívó vasúti vonat elhalad s ahol erről a fölgyűlő örömtűzek, mozsárdörgés vagy más jelek által tudomást lehet szerezni, húzassanak meg azon időre az összes harangok. 5. Azon parochiakon, hol a lelkészeknek a temetésen való részvétele miatti a fönt előírtak a temetés napján megtarthatók nem volnának, halasztassék el a szentmise és az iskolai ünnepély a következő hét legmegfelelőbb napjára. 6. Mindezekről a hívó nép, az ünnepély jelentőségének kiemelésé mellett, a legközelebbi vasárnapon hirdetés útján értesítessék. *János, s. k. püspök.*

Menetdíjkezdmény Rákóczi temetésére. *A Vasúti és Közlekedési Közlöny* értesülése szerint II. Rákóczi Ferenc és bujdosó társainak hazahozatala alkalmából az október 29-én Kassán tartandó gyászszertartási ünnep fényének emelésére érdekében a kereskedelemügyi miniszter megengedte, hogy az ünnepen résztvevő küldöttségek tagjai, akik valamely törvényhatóság, község vagy testület képviselőiben jelennek meg, féláru jegy váltásával utazhassanak Kassára és vissza. A kedvezmény igénybevételéhez szükséges igazolványokért a magyar királyi államvasutak igazgatóságához kell fordulni.

Hazafias alapítvány. *Munkácsról* következő jelentést vettük: A Rákóczi-ünnep alkalmából nemes áldozatkészséggel hódolt a nagy fejedelem emlékeztetének gróf Schönborn Károly, az egykori beregvármegyei Rákóczi-birtokok tulajdonosa. Húszezer koronás alapítványt tett a munkácsi állami főgimnázium internátusa javára, a hamvak hazahozatalának emlékeztetésére.

A hazai ipar fejlesztése. A hazai ipar fejlesztésének kérdése e héten nagy lépést tett előre. E helyütt mi nem politizálunk, de általános érdekről lévén szó, nem térhetünk ki annak konstatálása elől, hogy azzal a tényvel, hogy Kossuth Ferenc kereskedelmi miniszter törvényjavaslatát a hazai ipar fejlesztéséről a képviselőház közgazdasági bizottsága egyhangulag elfogadta és az ipari vállalatok támogatására a pénzügyi viszonyokhoz mért diszkréczióális jogot adott a kereskedelemügyi kormányának; a hazai ipar terén új korszakot látunk föltűnni.

A mármarosai állattenyésztés. Az az akció, amely a hegyvidéki szegény nép fölsegitését tűzte ki céljául, a földművelésügyi kormány öntudatos hegyvidéki politikája következtében nagy eredményekkel kecsegett. A földművelésügyi miniszter a mármarosai kisgazdák között ebben az évben 193 darab szarvasmarha és 78 darab sertés apaállatot osztott ki 96.152 korona értékben, amelyből 12.870 koronát kedvezményképen elengedett az apaállatbeszerző községeknek. Azonkívül kiosztásra került 110 darab orpington-kakas, 50 darab pekingi kacsa, 100 darab emdeni lúd. A fajbaromfit csekélyebb értékű közönséges baromfiért kapják cserébe a tenyésztők.

A revolver feltalálójának halála. A pennsylvaniai Lancasterben a minap teljes elhagyatottságban és nagy nyomorban meghalt Shirk József, a revolver feltalálója. A találmány nagy karriert futott meg azóta s boldogtalan, életunt emberek megsirathatják Shirket, a morálfilozófusok pedig bölcselkedhetnek Shirk szomorú és hasznos találmánya fölött.

Villamosság és gyümölcsstermesztés. Egy híres angol mérnök érdekes találmányáról tesznek említést az angol lapok. Eszerint a mérnöknek sikerült villamosság segítségével az év mind-egyik szakában gyümölcsöt termesztetni. Az eredményt szorgáltatják a villamos ilylápok segítségével érte el, mert ezek a fényt szorgáltatják, másrészt pedig egy kis gépezet segítségével elektrostatikus áramot fejleszt, amely nemcsak a fák gyökereit táplálja, hanem egyszerűen a fák parazitáit is tönkreteszi. Az így termesztett gyümölcsök nagyon ízletesek és olyan olcsón állíthatók elő, hogy minden bizonynyal nagyon hamar foganalomba fognak kerülni.

A villamos világítás jubileuma. A napokban mult huszonöt esztendője, hogy színpadon és színházi nézőtérén először gyuladtak ki villamos lángok. A villamos világítás «premierje» a párisi nagy Operában volt 1881. októberében.

Ungvár állandó színháza. Ungvár városa nagy kulturális fejlődésnek bizonyította az a színház, amely nemsokára állandó hajléka lesz a művészetnek Ungváron. A magy. kir. belügyminiszter ugyanis Ungvár városának színházépítés céljára 15 év alatt fizetendő 45.000 korona államsegélyt engedélyezett.

A m. kir. postaigazgatóság a következő sorok közlésére kért fel bennünket:

Tudomásomra jutott, hogy a szerkesztésben megjelenő «Posta és Táviró Évkönyv» részére — mely a magyar posta- és távirószemélyzet kulturális és jótékony egyesületeinek céljait van hivatva szolgálni s amelynek jövedelméről minden évben nyilvánosan beszámoló — általam meg nem bízott, illetéktelen egyén a hirdetési pénzek felvételét Szabó Ágoston posta- és távirófőtiszt, segédhivatalon főnökének hamisított névaláírásával kísérte meg, ami az illetőnek egy esetben máris sikerült.

Tekintettel arra, hogy a Posta és Táviró Évkönyv hirdetési díjának gyűjtésével senkit meg nem bízam, kérem a t. közönséget, czégekét, és iparvállalatokat, hogy ha akár a nevemben, akár Szabó Ágoston posta- és távirófőtiszt nevében valaki a hirdetési díjak felvételére jelentkeznék, az illetőt a legközelebbi rendőrnök átadni sziveskedjék. Budapest, 1906 október 13. *Demény Károly*, postaigazgató.

A SZERKESZTŐSÉG ÜZENETEI

K. J. Eperjes. (Nansika.) A különben kedves hangulatú versnek némely alaki fogyatkozása ellen volna kifogásunk. Talán sikerül simitanunk rajta s akkor a közöndök közé sorolhatjuk.

B-1. (Köd.) Mondani valója, úgy tetszik volna, csak a kifejezés eszközei nem állnak még hatalmában. Szorgalmas önképzés ezt meghozhatja. Csak előre!

Z. G. (Hull a sárga levél...) E héten anyi hasonló című öszi dal érkezett hozzánk, hogy talán anyi levél sem hullott le a fákról. És mind azt mondja, hogy a hulló sárga levél — elmulásról beszél. Ezt már régen tudjuk. Új utam, újat!

Nemo. Úgyes dolog, érdeklődéssel várjuk a folytatást.

H-k. Azzal a jeles úrral érdeme szerint elbántak a napi és élcz-lapok, no meg a kóristák. Ami idők és papirusunk drágább.

S. B. Híjafjta közleményekkel bőven vagyunk ellátva. Valami egyebet kérünk abból a nagy szekrényből, amelyet ön oly büszkén emleget s amelyben a kész dolgozatok úgy szorongnak, mint heringek a hordóban.

R. G. (Fázom...) Mi is fázunk, sőt a fogunk is vaczogott, amikor elolvastuk ezt a befagyott témát.

Tisztelettel kérjük azokat az előfizetőinket, akiknek negyedévre szól előfizetése e hó elején lejárt, sziveskedjenek azt — a lap akadálytalan küldése érdekében — megújítani.